

Daan Doorenbos wil *naming & shaming* aan banden leggen

Lex van Almelo, journalist

De strafrechter legt zelden openbaarmaking van de veroordeling op als bijkomende straf. Maar handhavers publiceren steeds vaker de namen van overtreders, voordat definitief vaststaat dat de betrokkene over de schreef is gegaan. In zijn Nijmeegse oratie *Naming and shaming* roept Stibbe-advocaat Daan Doorenbos op tot beteugeling van deze 'luidruchtige revolutie'.

Een paar dagen voordat Doorenbos zijn oratie uitsprak, maakte het ministerie van Justitie bekend dat het gaat onderzoeken of het is toegestaan om de persoonsgegevens van vermeende pedofielen op Stopkindersexnu.nl te vermelden. Als bijzonder hoogleraar ondernemingsstrafrecht richt Doorenbos zich niet op burgers die elkaar aan de schandpaal nagelen. 'Bij burgers onderling speelt meer het element van eigenrichting en het risico van volksopstootjes wanneer burgers naar het huis van de vermeende pedofiel optrekken. Het onttrekt zich een beetje aan de economische sfeer hoewel je ook niet kunt uitsluiten dat het publiek een onderneming te schande wil maken.' Publicatie van de veroordeling van een zedelinquent kan niet als bijkomende straf worden opgelegd. Dat kan in het commune strafrecht wel bij 'misdrijven in het handelsverkeer'. En bij veroordelingen wegens overtreding van een gemeentelijke verordening is het ook mogelijk. De strafrechter gaat er echter zelden toe over. Het is een ingrijpende straf, die de reputatie van een onderneming schaadt en een bedrijf financieel dupeert. Hoe erg valt niet te voorzien. 'Het is in wezen een straf waarvan de maat en het gewicht niet vooraf te bepalen zijn. Dat onderscheidt deze straf van andere straffen en geeft haar een onvoorspelbaar en gevaarlijk karakter.'

CONTROLLERAPPORTEN

Zo terughoudend als de strafrechter is, zo gretig zijn de toezichthouders en handhavers. De

Toezichthouders zouden alleen de publiciteit moeten zoeken bij een zware overtreding of acuut gevaar voor het publiek

Provincie Limburg zet bijvoorbeeld de bevindingen van milieucontroles op de website, waarbij dus ook de vermeende overtreders worden genoemd. De Voedsel en Waren Autoriteit wil op haar website de namen gaan publiceren van producenten die onveilige producten op de markt hebben gebracht. De Autoriteit Financiële Markten moet volgens de Wet financieel toezicht (die op 1 januari 2007 in werking treedt) standaard een persbericht publiceren als zij een boete heeft opgelegd.

'Naming and shaming grijpt wild om zich heen. Begin dit jaar heeft het Europese Hof¹ in Straatsburg gezegd dat je niet vooruit mag lopen op de schuldvraag en dat de strekking van het onschuldvermoeden is de reputatie van de betrokkene te beschermen. Het komt regelmatig voor dat toezichthouders, zoals de AFM en de NMa, zich vergissen als zij een boete opleggen en dat vervolgens bekendmaken. Ik twijfel niet aan hun zorgvuldigheid, maar vaak is het een juridisch geschilpunt of er nu wel of geen sprake is van een overtreding. Het kan jaren duren voordat de rechter daarover een definitieve uitspraak heeft gedaan. Maar ondertussen is zo'n onderneming in feite brodeloos gemaakt door de publiciteit.'

Heeft u cliënten die door de publiciteit van handhavers gedupeerd zijn en naar Straatsburg gaan?

'Ik heb wel cliënten die hierdoor gedupeerd zijn, maar die hebben geen zin om naar Straatsburg te gaan. Ze leggen zich er uiteindelijk maar bij neer, omdat zij anders nog meer publiciteit creëren. Het is een *lose-lose*-situatie.'

ALLEEN RECIDIVISTEN

'Ik ben realist genoeg om niet voor afschaffing te pleiten. Maar ik pleit wel voor beperkin-

gen. In plaats van de oplegging van boetes standaard te publiceren, zou de AFM moeten toetsen of de gevolgen van publiciteit wel in verhouding staan tot de ernst van de overtreding. Naar mijn idee zouden toezichthouders de publiciteit alleen mogen zoeken als er in concreto sprake is van een zware overtreding. Als een onderneming voor de eerste keer de regels overtreedt, moet de sanctie sowieso niet worden gepubliceerd.'

Maar als je steeds moet wachten totdat de rechter de overtreding definitief heeft vastgesteld, is dat de dood van deze publicitaire sanctie.

'De naam van een bedrijf zou wel mogen worden gepubliceerd als de overtreding een acuut gevaar oplevert voor het publiek. Er zijn niet alleen principiële redenen om terughoudend te zijn, maar ook praktische. Wanneer je het wapen van publicatie te vaak gebruikt, wordt het bot. Dat is ook de visie van AFM-voorzitter Docters van Leeuwen.'

Als het Openbaar Ministerie een schikking treft met een onderneming, moet het die transactie dan niet via een persbericht naar buiten brengen ten behoeve van de transparantie?

'Dat kan. Maar namen noemen is taboe, tenzij de verdachte ermee instemt. Als het OM vindt dat een persbericht over "een vennootschap" geen zin heeft, moet het maar volstaan met anonieme vermelding van de opgelegde boetes in het jaarverslag.'

NOOT

¹ EHRM, 9 februari 2006, zaaknummers 73443/01 en 74860/01.